

Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Teologie Ortodoxă
Școala Doctorală „Isidor Todoran”

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

*Dimensiunea formativ-terapeutică a muzicii sacre în maturizarea persoanei. Considerații
pastorale privind detașarea de părinți*

Conducător științific: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu

Doctorand: Popa Andrei

Cluj-Napoca, 2026

INTRODUCERE	8
7. Limitele cercetării	12
CAPITOLUL I – FUNDAMENTE PSIHOLOGICE ȘI ANTROPOLOGICE ALE MATURIZĂRII.....	15
1.1 Rădăcinile ființei și deformarea chipului original	15
1.1.1 Rolul terapeutic al muzicii în dinamica devenirii umane: valențe formative ale sunetului sacru	15
1.1.2 Anomalia procesului de maturizare.....	17
1.1.3 Maturitatea din perspectiva Lui Freud	19
1.1.4 Fuziunea dintre mamă și bebeluș	21
1.1.5 De la Eu-ul la Supraeul. Tranziția de la copil la adult	23
1.1.6 Adolescența	24
1.2 Maturizarea lăuntrică: de la sine psihologic la persoană duhovnicească	27
1.2.1 Dimensiunea paulină și antropologică a „inimii” ca centru al persoanei, unde muzica devine lucrare duhovnicească	27
1.2.2 Cunoașterea de sine – începutul procesului de maturizare.....	29
1.2.3 Copilăria sioux – experiențe catalizatoare spre definirea identității de gen	30
1.2.4 Comunicarea dozată și echilibrul emoțional al individului.....	33
1.2.5 Tatăl – catalizator al maturizării fiului	34
1.2.6 Dezvoltarea personalității – garantul maturizării	35
1.3 Maturizarea ca biruință asupra dezordinii interioare	36
1.3.1 Muzica drept chemare la rugăciune și interiorizare	36
1.3.2 Paralizia trupului și vijelia plăcerii sexuale.....	39
1.3.3 Principiile educației temeinice a copiilor în viziunea Sf. Ioan Gură de Aur...	42
1.3.4 Definirea personalității ca concept de referință în procesul de dezvoltare.....	52
1.3.5 Jocul ca rezultat al stimulilor.....	54
1.3.6 Comunicarea dozată și echilibrul emoțional al individului.....	55
1.3.7 Educația tinerilor din antichitatea occidentală – model pentru epoca noastră	56
1.3.8 De la interacțiunea cu instrumentele la interacțiunea cu oamenii	58
1.3.9 Criza identității – începutul maturității	59
1.3.10 Cele trei feluri de risipă	60
CAPITOLUL II – FAMILIE, ATAȘAMENT ȘI DINAMICI EDUCAȚIONALE.....	65
2.1 Taina familiei ca icoană a creșterii persoanei	65
2.1.1 Muzica ca instrument de mediere între mediul familial și autonomia personală: Perspective metodologice și clinice	65
2.1.2 Familia – Prima școală religioasă.....	67
2.1.3 Carențele paterne și influența lor asupra maturizării copilului	71
2.1.4 Aprecierea părintelui – fortificarea copilului	72
2.1.5 Cauzele amânării maturizării.....	73
2.1.6 Conflictele verbale dintre copil și părinte	75
2.1.7 Mama dominatoare – generatorul nevrozelor	76
2.1.8 Vanitatea – act de compensarea slăbiciunilor	77
2.1.9 Nu o mamă perfectă, ci o mamă implicată!.....	78
2.1.10 Climatul familial – schilodirea personalității sau fortificare ei	82
2.1.11 Familia ca factor de risc în dezvoltarea copilului.....	85
2.1.12 Un copil răsfățat devine un adult consumat	86

2.1.13 Autonomia personală – un rezultat al relațiilor cu familia și cu Dumnezeu .	88
2.1.14 Plecarea de acasă a copilului – un ideal amenințat de faliment	89
2.1.15 Conexiunile familiale – un sabotaj în dezvoltarea rețelelor sociale?	91
2.1.16 Familia — spațiu al chemării și maturizării umane	92
2.1.17 Iubirea care eliberează: influența familiei asupra formării unui atașament sănătos la copil	94

CAPITOLUL III – PROVOCĂRILE MATURIZĂRII ÎN SOCIETATEA

CONTEMPORANĂ..... 96

3.1 Presiunea lumii moderne asupra devenirii omului	96
3.1.1 Muzica lui Mozart și Bach în terapie – instrument de reechilibrare în contextul stresului contemporan.....	96
3.1.2 Impactul societății pentru sănătatea mintală a copilului	98
3.1.3 Conflictele dintre simbioză și autonomie în maturizarea psihică.....	100
3.1.4 Factorii nocivi ai societății progresiste.....	101
3.1.5 Ascultarea – o virtute de graniță – poate să și construiască și poate să și dărâme totul.....	103
3.1.6 Diluarea masculinității în fața mișcării feministe.....	106
3.1.7 Timiditatea – eroarea masculinității	107
3.1.8 Hiperconsumerismul și interiorizarea mecanismelor aditive	107
3.1.9 Paradoxul libertății și captivitatea interioară în logica adicției	108
3.1.10 Sugestia publicitară și inducerea compulsivității – instrumente moderne ale adicției	110
3.1.11 Rădăcinile invizibile ale dependenței: De ce cei lipsiți de iubire se desprind cel mai greu de familie.....	111
3.1.12 Dependența emoțională – simptom al lipsei iubirii adevărate	113
3.2 Restaurarea chipului: drumul dinspre traumă spre libertate	114
3.2.1 Muzica liturgică – drum de la traumă la libertate interioară	114
3.2.2 Frica în fața pierderii relației: fundament psihologic și absența încrederii în Dumnezeu.....	116
3.2.3 Sine rănit și eșecul de dezvoltare a personalității.....	117
3.2.4 Un mod sigur de a preveni sindromul Sinele rănit al copiilor.....	120
3.2.5 Polii ambivalențelor – maturitate și infantilitate	122
3.2.6 Reconstruirea sinelui între simbioză, voință și stima de sine: un parcurs psihologic de la supraviețuire la autonomie.....	124

CAPITOLUL IV – DIMENSIUNEA SPIRITUALĂ ȘI PASTORAȚIA MATURIZĂRII **129**

4.1 Pedagogia Bisericii: formarea persoanei din interior	129
4.1.1 Impactul pedagogic al muzicii în cadrul Bisericii.....	129
4.1.2 Educația religioasă – catalizatorul maturității duhovnicești.....	131
4.1.3 Biserica – școala rugăciunii.....	132
4.1.4 Rolul Bisericii — lumină călăuzitoare în procesul maturizării creștine	134
4.1.5 Etapele formării ființei umane și creștinismul ca pedagog desăvârșit	135
4.1.6 Discernământul părintelui: cheia unei păstoriri eficiente.....	135
4.1.7 Dimensiunea terapeutică a duhovnicului în criza maturizării	138
4.1.8 Paralela dintre psihoterapie și pocăință în actul maturizării.....	139
4.1.9 Taina pocăinței și chipul lui Dumnezeu redat omului prin spovedanie	141

4.1.10	Pastorația adolescenților și tinerilor: metode și dificultăți	143
4.2	Vindecare prin prezență: rolul duhovnicului în restaurarea relațională.....	144
4.2.1	Dimensiunea terapeutică a muzicii în restaurarea persoanei: protocoale clinice și valențe în reconstrucția autonomiei individuale.....	144
4.2.2	Sensibilitatea psihologică în slujirea pastorală – premisă fundamentală a lucrării cu tinerii	146
4.2.3	Relația cu familia și echilibrul afectiv al tinerilor – fundament pentru lucrarea pastorală fertilă a preotului.....	148
4.2.4	Criza speranței la tineri și rolul preotului în reclădirea încrederii spirituale ..	149
4.2.5	Vizitele pastorale – mijloc de întărire comunitară și sprijin familial	149
4.2.6	Vizitele pastorale ca prelungire a lucrării de Învățător a lui Hristos în viața credincioșilor	152
4.2.7	Instrumente pastorale pentru sprijinirea autonomiei tinerilor crescuți în medii cu părinți intruzivi emoțional	154
4.2.8	Criza familiei contemporane — provocare pentru maturizarea duhovnicească	155
4.2.9	Părintele duhovnicesc — sprijin în criza maturizării	157
4.3	Devenirea omului deplin: echilibrul între minte, inimă și voință.....	158
4.3.1	Muzica liturgică – spațiu de integrare între minte, inimă și voință.....	158
4.3.2	Libertatea în Hristos și maturizarea conștiinței personale.....	160
4.3.3	Inteligența ca detaliu din mozaicul personalității.....	163
4.3.4	Plămădirea autocontrolului la viitorii adulți.....	164
4.3.5	Mama și copacul – simbolurile protecției	166
4.3.6	Condiții și anturaje care pregătesc terenul pentru o încredere în sine solidă	168
4.3.7	Autonomie masculină.....	170
4.3.8	Metode eficiente de intervenție pastorală în cazul persoanelor abandonate și ignorate.....	171
4.3.9	Familia, școala și biserica – factorii declanșatori pentru o personalitate definită	173
4.3.10	Capitalul social – un compost care fertilizează rețelele sociale puternice ..	175
4.3.11	Satul – un areal în care se pot dezvolta relațiile familiale, indispensabile relațiilor active	176
4.3.12	Parohia – cel mai mare generator de capital social	177
4.3.13	Abstenența sexuală înainte de căsătorie – o poruncă sfântă cu impact titanic asupra omenirii	179
4.3.14	Adevărata virtute a copiilor în viziunea Sf. Vasile cel Mare	183
4.3.15	De la relația cu părinții la comuniunea cu Dumnezeu prin rugăciune	185
4.3.16	Preotul – între medic și educator – o viziune integratoare în pastorația tinerilor	188
4.4	Maturizarea afectivă ca formă de asumare spirituală	188
4.4.1	Interferențe psihoterapeutice și teologice în restaurarea omului contemporan: Rolul cântării liturgice în depășirea crizei de sens	188
4.4.2	Relația cu părintele duhovnicesc și refacerea atașamentului sănătos.....	192
4.4.3	Rolul suferinței și al libertății în procesul vindecării	192
4.4.4	Biserica — sprijin neclintit în fața provocărilor postmodernității	193
4.4.5	Biserica — sprijin esențial pentru familia aflată în criză	194
4.4.6	Captiv în relațiile de origine: dependența afectivă și blocajele maturizării emoționale	196

4.4.7 Starea de prezență a părintelui – fundament al echilibrului emoțional al copilului	198
4.4.8 Gândirea deviată și imaginația necontrolată – substrat noetic al dependenței	198
4.4.9 Între dependență și devenire: conflictul simbioză–autonomie și obstacolele maturizării psihice	200
4.5 Biserica lărgită: comunitatea ca spațiu de devenire.....	201
4.5.1 De la sprijin la autonomie: maturizarea copilului între educația religioasă și eliberarea din relațiile simbiotice	201
4.5.2 Transformarea unui proces anevoios într-un parcurs al autenticității	202
4.5.3 De la adaptare afectivă la apartenență spirituală: familia ca școală a intimității cu Dumnezeu.....	203
4.5.4 Sprijinul pastoral pentru creșterea tinerilor și întărirea familiilor în comunitatea parohială	205
4.5.5 Contribuția preotului parohial la dezvoltarea identității personale și a echilibrului emoțional al tinerilor	206
4.5.6 Sinele distorsionat și realitatea păcatului: o paralelă între căderea ontologică și confuzia de identitate. Aspecte pastorale	208
CAPITOLUL V – DIMENSIUNEA FORMATIV-TERAPEUTICĂ A CÂNTĂRII LITURGICE ÎN PROCESUL MATURIZĂRII INTERIOARE	211
5.1 Inteligența și autonomia personală: dinamici ale dezvoltării și influențe asupra personalității	211
5.1.1 Muzica sacră ca spațiu de tranziție afectivă între familie și comunitatea eclezială	213
5.1.2 Rolul cântării bisericești în desprinderea de atașamentele infantile și în întărirea identității personale	216
5.1.3 Rezonanțele psiho-emoționale ale psalmilor cântați în formarea conștiinței morale	219
5.1.4 De la cântecul de leagăn la imnul liturgic: continuități și rupturi afective în dezvoltarea copilului	222
5.1.5 Terapia prin muzică religioasă în gestionarea anxietății separării de părinți	224
5.1.6 Ritmul și melodia ca repere ordonatoare pentru echilibrul interior și maturizarea conștiinței	227
5.1.7 Muzica și emoția – mecanisme psihologice, rădăcini tradiționale și fundament neuroștiințific contemporan.....	229
5.1.8 Muzica clasică: fundamente estetice, structura și rolul terapeutic	231
5.1.9 Muzica sacră bizantină: identitate, structură și terapie spirituală.....	234
5.1.10 Caracteristicile sonore care induc stări interioare profunde	237
5.1.11 Analiză comparativă: muzica clasică și muzica bizantină	240
CONCLUZII.....	244
BIBLIOGRAFIE	247

Cuvinte-cheie: Maturizare, detașare de părinți, muzică sacră, cântare liturgică, atașament, dependență afectivă, autonomie personală, familie, pastorație, duhovnic, identitate, sinele rănit, libertate în Hristos, antropologie creștină, psihologia dezvoltării, comuniune.

1. Motivația și actualitatea temei

Lucrarea pornește de la o observație pastorală constantă: mulți tineri rămân prizonieri ai unei lipse de iubire autentice în relația cu părinții lor, trăind o „adolescență prelungită”, lipsită de direcție și de asumare responsabilă a propriei vieți. Tema „detașării de părinți” nu este redusă la o problemă psihologică, ci este tratată ca o tensiune teologică majoră: modul în care omul, creat pentru comuniune, poate deveni persoană liberă, responsabilă și capabilă de iubire matură.

Autorul pleacă de la convingerea că, în misiunea preotului, iubirea singură nu este suficientă dacă nu este însoțită de discernământ și de instrumente concrete de intervenție. Puține manuale de Teologie Pastorală reușesc să îmbine dimensiunea teologică cu cunoașterea psihologică a persoanei, deși preotul contemporan este chemat să înțeleagă dinamica atașamentului, a dependenței afective și a nevoilor emoționale care blochează maturizarea duhovnicească.

Actualitatea cercetării este susținută de criza identitară traversată de familia contemporană: lipsa educației religioase și emoționale a părinților, fenomenul „adolescenței prelungite” (tineri dependenți emoțional de părinți până la 30–40 de ani, incapabili să se desprindă fără vinovăție, fără frică și fără sentimentul trădării) și transferul inconștient al dependenței filiale asupra relației cu Dumnezeu, care distorsionează imaginea Tatălui ceresc. Autorul observă, pe baza experienței pastorale directe, că în multe comunități — mai ales acolo unde educația religioasă și cea intelectuală sunt slabe — părinții nu mai cunosc nici cele mai elementare principii ale educației copilului, iar dintr-o dragoste neînțeleasă ajung să-și „sufoc” copiii, împiedicându-le dezvoltarea autonomă.

Teza susține că Biserica este chemată să devină un spațiu al restaurării omului, deopotrivă duhovnicesc și emoțional, printr-o pastorație conștientă de aceste provocări psihologice. Dacă Biserica se mobilizează în acest sens, ea poate forma generații integre, capabile de iubire matură, de echilibru interior și de comuniune autentică — iar misiunea preotului nu mai rămâne una exclusiv moralizatoare, ci devine una vindecătoare, orientată spre reconcilierea teologiei pastorale cu realitățile emoționale ale omului contemporan.

2. Locul temei în Teologia Practică

Tema se integrează în câmpul Teologiei Practice, tratând muzica sacră nu ca obiect estetic sau istoric, ci ca realitate vie, cu impact direct asupra structurii afective, a conștiinței și a capacității de asumare a identității. Detașarea sănătoasă de părinți nu presupune ruperea comuniunii, ci transformarea ei: trecerea de la dependență la libertate, de la posesie la comuniune, de la control la responsabilitate.

În teologia ortodoxă, libertatea nu este independență, ci capacitatea de a iubi fără constrângere; maturizarea spirituală se identifică, în această cheie, cu dobândirea unei iubiri libere. Rolul părintelui duhovnicesc este cel de mediator al trecerii din simbioză spre autonomie, care sprijină prin ascultare, discernământ și rugăciune procesul de maturizare interioară. Cântarea liturgică

și frumusețea cultului sunt introduse ca posibil instrument de alinare și de reglare afectivă, fără a constitui însă obiectul central al cercetării.

Autorul insistă asupra faptului că analiza nu urmărește demonstrarea unei teze speculative, ci oferirea unui cadru de reflecție și de acțiune pentru pastorația actuală. În acest cadru interpretativ, preotul este descris, în mod repetat, drept „medic al sufletului” — figură care, prin discernământ și delicatețe, poate interveni în restaurarea echilibrului interior al tânărului, conducându-l treptat spre libertatea deplină în Hristos, fără a înlocui rolul specialistului atunci când situația o cere.

3. Obiectivele cercetării

- Clarificarea conceptuală a „detașării” în plan teologic și psihologic, ca trecere de la atașamentul infantil la comuniunea liberă cu Dumnezeu și cu semenii.
- Identificarea cauzelor care blochează maturizarea emoțională și spirituală în contextul familial și social contemporan.
- Fundamentarea unui model pastoral de însoțire a tinerilor și a părinților, care să sprijine formarea autonomiei afective și a conștiinței personale.
- Elaborarea unui instrumentar practic pentru preot, menit să faciliteze restaurarea firii căzute, atât emoțional, cât și ontologic.
- Promovarea unei teologii pastorale integratoare, în care psihologia completează, fără să anuleze, dimensiunea teologică.

Scopul final declarat este formarea unor preoți conștienți că educația spirituală a credincioșilor trece prin vindecarea afectivității lor. Prin aceste obiective, lucrarea urmărește să depășească simpla analiză teoretică și să devină un ghid practic pentru formarea unei pastorații adaptate provocărilor actuale ale familiei și ale tinerei generații, într-un moment în care — subliniază autorul — cauzele care determină sau blochează maturizarea copiilor s-au multiplicat considerabil față de contextele descrise de literatura teologică și psihologică clasică.

4. Stadiul actual al cercetării

Autorul situează lucrarea la intersecția dintre gândirea psihologică și cea teologică, reper fiind Stavros I. Baloyannis (Psihologie pastorală), care arată că psihologia și teologia se completează reciproc în interpretarea vieții sufletești marcate de suferință. În plan teologic, tema maturizării este regăsită indirect la Pr. Dumitru Stăniloae, în Filocalie și în predicile Sfântului Ioan Gură de Aur.

În plan psihologic, cercetarea se sprijină pe contribuțiile lui John Bowlby, Erik Erikson, Rudolph Schaffer și Franz Ruppert privind atașamentul și conflictul dependență–libertate, alături de perspectiva clinică a lui Jasmin Lee Cori privind neglijarea emoțională maternă. Teza identifică o lacună în literatura românească de Teologie Pastorală — lipsa unor modele operaționale prin care preotul să intervină concret în maturizarea emoțională a tinerilor — și își

propune să o acopere printr-un instrumentar pastoral concret, actualizat pentru contextul anului 2026.

5. Metodologia cercetării

Cercetarea folosește o metodologie teologic-documentară și analitico-comparativă, bazată pe analiza calitativă a textelor patristice, teologice și psihologice, într-o abordare hermeneutică. Nu are o componentă empirică propriu-zisă (fără anchete, interviuri structurate sau evaluări psihometrice), ci se sprijină pe observații pastorale directe, cu rol ilustrativ și contextual.

Termenii centrali — „detașare sănătoasă”, „autonomie emoțională”, „atașament securizant”, „dependență afectivă”, „prezență conștientă a părintelui” — sunt operaționalizați prin analiza comparativă a surselor teologice și psihologice. Cercetarea este delimitată la contextul Bisericii Ortodoxe Române, cu accent pe mediul urban.

Limite asumate: lucrarea nu dezvoltă o analiză comparativă interconfesională, nu abordează în profunzime patologiile psihice severe sau cazurile de abuz extrem (competența intervenției clinice), nu constituie un tratat de muzicologie sau de psihologie clinică, și nu urmărește elaborarea unei teologii dogmatice exhaustive a persoanei și a libertății.

6. Structura lucrării

Teza este organizată în cinci capitole, precedate de Introducere și urmate de Concluzii și Bibliografie, într-un traseu care merge de la fundamentele psihologice ale persoanei, prin dinamica familială, spre provocările societății contemporane, spre dimensiunea spirituală și pastorală a maturizării și, în final, spre o analiză dedicată în întregime rolului formativ-terapeutic al cântării liturgice. Fiecare capitol păstrează, în mare parte, o structură dublă: o analiză psihologică sau socială a fenomenului discutat, urmată de o secțiune dedicată rolului formativ al muzicii sacre în raport cu acel fenomen — arhitectură care asigură firul roșu interdisciplinar al lucrării.

Capitol	Focus principal	Nivel de analiză
I	Fundamente psihologice și antropologice ale maturizării: sentimentul de inferioritate, perspectiva freudiană, criza identității, „risipa” iubirii părintești.	Persoana individuală
II	Familia ca matrice a atașamentului: carențe paterne, climat familial, autonomie personală, plecarea de acasă.	Familia
III	Presiunile societății contemporane: adicție, hiperconsumerism, sindromul „sinelui rănit”, reconstruirea sinelui.	Contextul social
IV	Pastorația maturizării: pedagogia Bisericii, rolul duhovnicului, muzica liturgică, echilibrul minte–inimă–voință.	Biserica și viața duhovnicească
V	Analiză dedicată dimensiunii formativ-terapeutice a cântării liturgice: muzică sacră,	Muzica sacră ca instrument terapeutic

Capitol	Focus principal	Nivel de analiză
	autonomie, anxietate de separare, comparație cu muzica bizantină.	

Capitolul I — Fundamente psihologice și antropologice ale maturizării

Capitolul deschide discuția prin analiza rolului terapeutic al muzicii sacre în devenirea umană — cântarea liturgică fiind prezentată nu ca ornament sonor, ci ca formă vie de participare la rugăciune, ca „limbaj teologic în sine” și ca instrument de purificare și echilibru interior, care angajează deopotrivă mintea, inima și trupul într-o experiență unitară de comuniune. Este subliniat rolul particular al vocii umane, care nu are nevoie de niciun instrument intermediar pentru a transmite vibrația afectivă a rugăciunii.

Sunt analizate apoi mecanismele psihologice ale maturizării, pornind de la anomalia procesului de maturizare și de la geneza sentimentului de inferioritate — arătându-se cum comparațiile nefavorabile din copilărie (grădiniță, școală, familie) și rigiditatea educațională a părinților produc frică de eșec, retragere în sine și neîncredere cronică. Este redată perspectiva freudiană asupra maturității, definită drept capacitatea de a fi singur și de a-ți gestiona propriile emoții — capacitate ale cărei rădăcini se plantează încă din primele interacțiuni ale bebelușului cu mama. Capitolul urmărește apoi fuziunea afectivă dintre mamă și copil, tranziția de la instanța Eu-lui la Supraeu și particularitățile psihologice ale adolescenței ca etapă de restructurare a identității.

A doua secțiune (1.2) urmărește maturizarea lăuntrică dinspre sinele psihologic spre persoana duhovnicească: dimensiunea paulină și antropologică a „inimii” ca centru al persoanei, unde muzica devine lucrare duhovnicească; cunoașterea de sine ca început al procesului de maturizare; rolul „copilăriei sioux” ca experiență catalizatoare pentru definirea identității de gen; echilibrul emoțional obținut printr-o „cuminecare dozată”; rolul tatălui ca „ai catalizator” al maturizării fiului; și importanța dezvoltării unei personalități armonioase ca garant al maturizării autentice.

Secțiunea 1.3 tratează maturizarea ca biruință asupra dezordinii interioare. Sunt abordate: muzica drept chemare la rugăciune și interiorizare; paralizia trupului și impulsul necontrolat al plăcerii sexuale; principiile educației temeinice a copiilor în viziunea Sfântului Ioan Gură de Aur; conturarea personalității ca reper al dezvoltării; jocul ca răspuns la stimulii din mediu; educația tinerilor din antichitatea occidentală ca model posibil pentru epoca actuală; trecerea de la interacțiunea cu instrumentele (uneltele) la interacțiunea socială matură, așa cum a fost teoretizată de Vîgotski; și criza identității ca prag al maturității, în cheia lui Erikson, care vede maturizarea ca proces continuu, marcat de o succesiune de crize pe care individul trebuie să le asume și să le depășească pentru a-și consolida identitatea eului.

Capitolul se încheie cu o exegeză a lui Andrei Pleșu asupra Parabolei Fiului risipitor, din care sunt desprinse „cele trei feluri de risipă” — risipa averii, risipa iubirii părintești și „risipa de

cuminicenie” a fiului celui mare — ca modele contrastante ale iubirii părintești autentice: tatăl din parabolă „risipește” standardul social al vremii sale printr-o iertare convertitoare, restituindu-i fiului onoarea, autoritatea și libertatea, în locul pedepsei prevăzute de Legea Vechiului Testament.

Capitolul II — Familie, atașament și dinamici educaționale

Capitolul plasează familia în centrul procesului de maturizare, ca „icoană” a creșterii persoanei. Sunt analizate: rolul muzicii ca mediator metodologic și clinic între mediul familial și autonomia personală; familia ca „primă școală religioasă”, în care copilul deprinde primele forme de raportare la sacru; carențele paterne și influența lor directă asupra maturizării copilului; modul în care aprecierea sau lipsa ei din partea părintelui fortifică sau, dimpotrivă, fragilizează copilul; cauzele amânării maturizării în familiile contemporane; și conflictele verbale dintre copil și părinte ca simptom al unei comunicări disfuncționale.

O parte substanțială este dedicată patologiei relaționale a familiei: figura „mamei dominante” ca generator al nevrozelor infantile; vanitatea, analizată ca act de compensare a slăbiciunilor interioare; distincția pe care autorul o face între idealul unei „mame perfecte” și realitatea necesară a unei „mame implicate”; climatul familial descris fie ca factor de fortificare, fie ca sursă de „schilodire” a personalității; riscul ca familia să devină, contrar rolului ei firesc, un factor de risc în dezvoltarea copilului; și avertismentul potrivit căruia „un copil răsfățat devine un adult consumat”.

Capitolul se încheie cu tema autonomiei personale, prezentată ca rezultat firesc al relațiilor sănătoase cu familia și cu Dumnezeu, cu analiza „plecării de acasă” a copilului ca ideal amenințat de riscul eșecului relațional, cu o reflecție asupra riscului ca rețelele sociale să saboteze, mai degrabă decât să susțină, conexiunile familiale autentice, și cu prezentarea familiei ca spațiu al chemării și al maturizării umane. Ultima secțiune (2.1.17) leagă explicit tema atașamentului sănătos de capacitatea de iubire eliberatoare, insistând asupra faptului că influența familiei asupra formării unui atașament securizant rămâne matricea din care se dezvoltă întreaga capacitate relațională a adultului.

Capitolul III — Provocările maturizării în societatea contemporană

Acest capitol mută accentul de la familie la contextul social larg, analizând presiunea lumii moderne asupra devenirii omului. Sunt discutate: rolul terapeutic al muzicii lui Mozart și Bach ca instrument de reechilibrare afectivă în condiții de stres contemporan; impactul negativ al societății actuale asupra sănătății mintale a copilului; conflictele dintre simbioză și autonomie în maturizarea psihică; factorii nocivi generați de „societatea progresistă”; ascultarea, descrisă ca „virtute de graniță”, capabilă deopotrivă să construiască și să dărâme relațiile; diluarea masculinității în fața presiunilor culturale contemporane și timiditatea privită ca formă de eroare a masculinității.

O atenție deosebită este acordată mecanismelor adicției: hiperconsumerismul și interiorizarea mecanismelor adictive, paradoxul unei libertăți care se transformă în captivitate interioară, sugestia publicitară și inducerea compulsivității ca instrumente moderne de manipulare, precum și rădăcinile invizibile ale dependenței — teza susținând ideea că persoanele lipsite de iubire autentică sunt cele care se desprind cel mai greu de familia de origine, dependența emoțională fiind interpretată ca simptom direct al lipsei de iubire matură.

A doua secțiune (3.2) tratează restaurarea chipului uman pe traseul de la traumă la libertate: muzica liturgică este prezentată drept cale posibilă de trecere de la traumă la libertatea interioară; sunt analizate frica de pierdere a relației și absența încrederii în Dumnezeu ca fundament psihologic al insecurității; sindromul „sinelui rănit” la copii și metodele prin care acesta poate fi prevenit; polaritatea dintre maturitate și infantilitate ca ambivalență structurală a persoanei nematurizate; și, în final, reconstruirea sinelui pe traseul simbioză → voință → stimă de sine, descris ca parcurs psihologic dinspre supraviețuire spre autonomie deplină.

Capitolul IV — Dimensiunea spirituală și pastorația maturizării

Cel mai amplu capitol al tezei sintetizează dimensiunea pastorală a cercetării, articulând explicit legătura dintre psihologia atașamentului și teologia persoanei. Secțiunea 4.1 tratează pedagogia Bisericii ca formare a persoanei din interior: impactul pedagogic al muzicii în cadrul Bisericii, educația religioasă drept catalizator al maturității duhovnicești, Biserica înțeleasă ca „școală a rugăciunii”, rolul Bisericii ca lumină călăuzitoare în procesul maturizării creștine, discernământul părintelui duhovnicesc ca fundament al unei păstoriri eficiente, dimensiunea terapeutică a duhovnicului în criza maturizării și paralela stabilită între psihoterapie și pocăință în actul maturizării, ca două căi complementare de restaurare a persoanei.

Secțiunea 4.2 abordează vindecarea prin prezență: rolul duhovnicului în restaurarea relațională, sensibilitatea psihologică necesară slujirii pastorale cu tinerii, echilibrul afectiv al tinerilor ca premisă a unei lucrări pastorale fertile, criza speranței la tineri și rolul preotului în reclădirea încrederii spirituale, precum și vizitele pastorale, prezentate atât ca mijloc de întărire comunitară, cât și ca prelungire directă a lucrării de Învățător a lui Hristos în viața credincioșilor. Sunt propuse și instrumente pastorale concrete pentru sprijinirea autonomiei tinerilor crescuți în medii cu părinți intruzivi emoțional.

Secțiunea 4.3, cea mai extinsă din întreaga teză, dezvoltă tema devenirii omului deplin în echilibrul dintre minte, inimă și voință: muzica liturgică drept spațiu de integrare a acestor trei dimensiuni, libertatea în Hristos ca formă de maturizare a conștiinței personale, inteligența ca element al „mozaicului” personalității, formarea autocontrolului la viitorii adulți, condițiile și anturajele care pregătesc o încredere în sine solidă, autonomia masculină, familia, școala și biserica drept factori declanșatori ai unei personalități definite, precum și rolul satului și al parohiei ca generatoare de „capital social” — parohia fiind descrisă drept cel mai puternic astfel de generator. Un loc aparte îl ocupă tema abstenenței sexuale premaritale, tratată drept poruncă

sfântă cu impact profund asupra echilibrului personal, în lumina învățăturii Sfântului Vasile cel Mare despre virtutea copiilor, precum și tema trecerii de la relația cu părinții la comuniunea cu Dumnezeu prin rugăciune.

Secțiunile finale (4.4–4.5) tratează maturizarea afectivă ca formă de asumare spirituală: interferențele psihoterapeutice și teologice în restaurarea omului contemporan, rolul cântării liturgice în depășirea crizei de sens, refacerea atașamentului sănătos prin relația cu părintele duhovnicesc, rolul suferinței și al libertății în procesul vindecării, Biserica drept sprijin neclintit al familiei aflate în criză, dependența afectivă ca blocaj concret al maturizării emoționale și conflictul simbioză–autonomie ca obstacol persistent al maturizării psihice. Capitolul se încheie cu tema Bisericii lărgite ca spațiu comunitar de devenire, în care educația religioasă și eliberarea din relațiile simbiotice converg spre o apartenență spirituală matură, iar familia devine, în termenii tezei, o „școală a intimității cu Dumnezeu”.

Capitolul V — Dimensiunea formativ-terapeutică a cântării liturgice în procesul maturizării interioare

Ultimul capitol este dedicat în întregime analizei muzicii sacre, sintetizând și aprofundând firul tematic prezent transversal în capitolele anterioare. Se pornește de la relația dintre inteligență și autonomie personală ca axe complementare ale dezvoltării, pentru a construi apoi o argumentație despre muzica sacră ca „spațiu de tranziție afectivă” între mediul familial și comunitatea eclezială — o zonă sonoră și simbolică prin care copilul sau tânărul își gestionează desprinderea treptată de dependența emoțională față de părinți.

Sunt analizate, punctual: rolul cântării bisericești în desprinderea de atașamentele infantile și în întărirea identității personale; rezonanțele psiho-emoționale ale psalmilor cântați în formarea conștiinței morale; continuitatea și ruptura afectivă dintre cântecul de leagăn din copilărie și imnul liturgic; terapia prin muzică religioasă aplicată specific gestionării anxietății de separare de părinți; și rolul ritmului și al melodiei ca repere ordonatoare pentru echilibrul interior.

Capitolul include și o secțiune cu fundamente teoretice mai tehnice — mecanismele psihologice ale relației dintre muzică și emoție, cu rădăcini tradiționale și cu deschidere spre fundamentul neuroștiințific contemporan — urmată de o analiză comparativă între muzica clasică occidentală (structură, funcție estetică și rol terapeutic) și muzica sacră bizantină (identitate, structură modală și terapie spirituală). Lucrarea se încheie cu o sinteză a caracteristicilor sonore care induc stări interioare profunde și cu o comparație directă între cele două tradiții muzicale, subliniind complementaritatea lor în procesul de maturizare afectivă și spirituală a persoanei.

7. Rezultate și contribuții originale

Un prim rezultat al cercetării este demonstrarea faptului că maturizarea nu se reduce la dezvoltarea biologică sau la adaptarea socială, ci reprezintă o reorganizare interioară complexă, care implică integrare afectivă, asumarea responsabilității și formarea unei conștiințe libere. Detașarea de părinți este identificată drept momentul critic al acestui proces — trecerea de la dependență la autonomie, de la copilărie la viața adultă — iar blocarea sau distorsionarea ei este legată direct de fragilitatea emoțională și spirituală întâlnită frecvent la tinerii din comunitățile contemporane.

Teza evidențiază rolul determinant al climatului emoțional familial: atașamentul nesigur, controlul emoțional, perfecționismul parental și supraprotecția creează un mediu în care iubirea este confundată cu posesivitatea, iar grija cu controlul — generând relații simbiotice care blochează autonomia interioară. Din perspectivă psihospirituală, aceste dinamici nu rămân limitate la planul relațional, ci se transferă în viața religioasă, unde pot genera dependență spirituală sau dificultăți în asumarea unei relații personale cu Dumnezeu.

Contribuția originală centrală a lucrării este integrarea muzicii sacre în analiza procesului de maturizare: cântarea liturgică este prezentată nu ca ornament al cultului, ci ca factor formativ care, prin ritm, melodie și repetiție, creează un cadru de siguranță afectivă, sprijină reglarea emoțională și oferă continuitate interioară în perioadele de tranziție. Participarea la cântarea comunitară este descrisă ca model relațional sănătos — apartenență fără constrângere, comuniune care respectă individualitatea — opus relațiilor simbiotice familiale, precum și ca instrument de trecere de la o credință moștenită pasiv la o credință asumată personal.

Totodată, teza definește rolul preotului nu ca simplu transmițător de norme, ci ca sprijin activ al maturizării: prin discernământ duhovnicesc, el poate ajuta la conștientizarea dinamicilor familiale disfuncționale, lucrând deopotrivă cu părinții și cu tinerii, fără a se substitui specialistului în psihologie, ci creând un cadru de reflecție și responsabilizare lipsit de presiune și de culpabilizare.

La nivel de aplicabilitate pastorală, lucrarea propune intervenții la trei niveluri — familie, comunitate și viață liturgică: preotul este chemat să identifice tiparele relaționale disfuncționale, ajutând părinții să-și asume propria maturizare emoțională și să evite proiectarea propriilor frici asupra copiilor, în timp ce tinerii sunt sprijiniți să-și dezvolte discernământul, să-și clarifice valorile și să-și asume treptat libertatea interioară. Detașarea sănătoasă de părinți este astfel corelată direct cu integrarea identității personale și cu asumarea unui raport matur, personal, cu Dumnezeu — spre deosebire de o credință infantilă, moștenită pasiv din mediul familial și marcată de frică sau conformism.

Lucrarea precizează explicit că muzica sacră nu poate substitui procesul conștient de maturizare și nici nu vindecă automat rănilor emoționale — rolul ei este complementar, în

cadrul unui demers pastoral mai amplu, condiționat de discernământ și de responsabilitate personală.

Un alt element de originalitate constă în felul în care teza articulează planul teologic cu cel psihologic fără a le subordona unul altuia: psihologia atașamentului este folosită ca instrument auxiliar de înțelegere a dinamicilor afective și relaționale, nu ca grilă explicativă exhaustivă, iar teologia persoanei rămâne cadrul ultim de interpretare a libertății și a comuniunii. Autorul evită astfel două riscuri opuse — reducerea vieții duhovnicești la un proces pur psihologic și, respectiv, ignorarea rănilor emoționale reale sub pretextul unei spiritualizări premature — propunând în schimb o sinergie firească între cele două discipline, aplicată direct în câmpul concret al pastorației tinerilor și al formării conștiinței personale.

8. Concluziile lucrării

Concluzia centrală a tezei este că detașarea de părinți se conturează ca indicator al sănătății emoționale și spirituale și ca expresie a iubirii autentice: doar prin maturizare copilul devenit adult poate iubi fără frică, fără constrângere și fără așteptarea permanentă de a fi salvat. Maturizarea este descrisă ca proces profund relațional — nu individual izolat — care se desfășoară în cadrul familiei, al comunității și al vieții liturgice, Biserica fiind spațiul în care acest proces poate avea loc firesc, prin pastorație și prin cult.

Un prim fir concluziv privește climatul emoțional familial: atașamentele nesigure, controlul emoțional, perfecționismul parental și lipsa de coerență afectivă mențin copilul într-o stare de dependență subtilă, în care iubirea este confundată cu posesivitatea, iar grija — cu controlul. Din perspectivă psihospirituală, persoana crescută într-un asemenea climat dezvoltă frecvent frică de separare, vinovăție asociată autonomiei și o nevoie constantă de validare — trăsături care nu rămân limitate la planul relațional, ci se transferă și în viața religioasă, unde pot genera dependență spirituală, atașamente excesive față de autoritate sau dificultăți în asumarea unei relații personale cu Dumnezeu. Teza subliniază astfel că maturizarea emoțională și cea spirituală sunt profund interconectate, una condiționând-o pe cealaltă.

Un al doilea fir concluziv privește contribuția originală a lucrării: integrarea muzicii sacre ca factor formativ al maturizării. Cercetarea arată că, prin ritm, melodie și repetiție, cântarea liturgică oferă un cadru de siguranță afectivă și de continuitate interioară, funcționând ca spațiu de mediere între atașamentele infantile și asumarea unei identități mature. Participarea la cântarea comunitară este descrisă ca model relațional sănătos — apartenență fără constrângere, care respectă individualitatea participantului, spre deosebire de relațiile simbiotice familiale — și ca instrument al trecerii de la o credință exteriorizată, moștenită pasiv, la o credință interiorizată și asumată personal. Lucrarea insistă, totuși, că muzica sacră nu poate substitui procesul conștient de maturizare și nici nu vindecă automat rănilor emoționale: rolul ei rămâne complementar unui demers pastoral mai amplu, dependent de discernământ și de

responsabilitate personală, sub riscul de a deveni, în absența acestora, un simplu refugiu emoțional.

Preotul este conturat ca „medic al sufletului” — un sprijin discret și atent, mediator al luminii, care ajută familia și comunitatea să susțină transformarea de la dependență la comuniune liberă. Autorul subliniază că teza își propune să contribuie la aprofundarea reflecției asupra misiunii pastorale contemporane, într-o vreme marcată de fragilitate emoțională și confuzie identitară, în care Biserica este chemată să formeze persoane libere interior, capabile de iubire matură, de responsabilitate și de comuniune autentică — cu Dumnezeu și cu semenii — într-o experiență spirituală în care muzica sacră, relațiile vindecate și libertatea asumată se întâlnesc.

9. Concepte-cheie operaționalizate în lucrare

Metodologia tezei operaționalizează, prin analiza comparativă a surselor teologice și psihologice, un set de termeni centrali, folosiți consecvent pe parcursul celor patru capitole:

- Detașare sănătoasă — trecerea de la dependența afectivă infantilă la o formă matură de comuniune cu părinții și cu Dumnezeu, fără ruperea relației, ci prin transformarea ei.
- Autonomie emoțională — capacitatea persoanei de a-și gestiona propriile emoții și de a lua decizii asumate, fără nevoia constantă de validare exterioară.
- Atașament securizant — tipul de legătură afectivă timpurie care oferă copilului sentimentul de siguranță necesar explorării autonome a lumii și, ulterior, desprinderii firești de părinți.
- Dependență afectivă — starea de captivitate relațională în care persoana rămâne legată de figurile parentale (sau de substitute ale acestora) printr-o nevoie continuă de aprobare, control sau protecție.
- Prezența conștientă a părintelui — atitudinea parentală implicată, dar neintruzivă, care sprijină maturizarea copilului fără a-l sufoca prin control sau supraprotecție.

Aceste concepte funcționează ca fire conducătoare între capitolele lucrării: Capitolul I le fundamentează psihologic și antropologic, Capitolul II le analizează în dinamica familială concretă, Capitolul III le confruntă cu presiunile societății contemporane, Capitolul IV le integrează în perspectiva pastorală și duhovnicească, iar Capitolul V le aprofundează specific prin prisma muzicii sacre ca instrument formativ-terapeutic.

10. Notă despre aparatul bibliografic

Teza se sprijină pe un aparat bibliografic amplu, de peste o sută de titluri, structurat pe două paliere complementare. Palierele teologice include surse patristice și liturgice (Filocalia, scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur despre educația copiilor, opera Sfântului Vasile cel Mare, scrierile Părintelui Dumitru Stăniloae), studii de teologie pastorală contemporană (Valer Bel, Teofil Tia, Emil Cioară, Benedict Vesa) și lucrări dedicate raportului dintre familie și viața Bisericii.

Palierul psihologic reunește autori de referință pentru teoria atașamentului și a dezvoltării personalității — John Bowlby, Erik Erikson, Sigmund Freud, H. Rudolph Schaffer, Franz Ruppert — alături de literatură clinică și de popularizare privind neglijarea emoțională, dependența afectivă și maturizarea (Jasmin Lee Cori, David P. Celani, Kenneth M. Adams, György Gáspár, Georgeta Mihai). Bibliografia include, de asemenea, surse dedicate specific muzicii sacre și rolului ei terapeutic — de la Sebastian Barbu-Bucur și tradiția muzicii bizantine, până la lucrări de music therapy occidentale (Leslie Bunt) — susținând astfel caracterul interdisciplinar declarat al cercetării.

11. Relevanța practică pentru pastorația parohială

Dincolo de dimensiunea sa teoretică, teza își propune o finalitate practică declarată: oferirea unui instrumentar concret preoților care se confruntă, în activitatea catehetică, în spovedanie sau în vizitele pastorale, cu tineri blocați în dinamici de dependență afectivă față de părinți. Observațiile pastorale — deși nu au statut de validare clinică sau empirică — sunt sintetizate în lucrare sub formă de modele de însoțire pastorală, utile preoților care întâlnesc situații similare în comunitățile lor.

Autorul insistă asupra ideii că discernământul pastoral trebuie să evite două extreme: pe de o parte, moralizarea care ignoră rănilor emoționale reale ale tânărului, iar pe de altă parte, psihologizarea excesivă care ar reduce misiunea preotului la cea a unui terapeut. Modelul propus de teză este unul integrator, în care preotul rămâne „medic al sufletului”, sprijinind maturizarea emoțională a credincioșilor ca parte firească a lucrării lor spre libertatea deplină în Hristos, fără a se substitui intervenției clinice specializate atunci când aceasta este necesară.